

فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار
سال دوازدهم، شماره ۱، بهار ۱۳۹۷
صص ۳۹-۲۵

شناسایی و رتبه‌بندی مولفه‌های تفکر استراتژیک در مدیران آموزش و پرورش

استان مازندران

پروین اسدپور^۱، رضا یوسفی سعیدآبادی^۲، وحید فلاح^۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی و رتبه‌بندی مولفه‌های تفکر استراتژیک در مدیران آموزش و پرورش استان مازندران انجام شد. این مطالعه توصیفی از نوع زمینه‌یابی بود. جامعه پژوهش همه مدیران و معاونان مدارس استان مازندران (۲۶۵۳ نفر) در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بودند. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۳۸ نفر محاسبه شد که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق‌ساخته تفکر استراتژیک (۷۳ گویه‌ای) استفاده شد. روایی صوری و محتوایی این ابزار توسط متخصصان تایید و پایایی آن بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۳ محاسبه شد. داده‌ها با روش تحلیل عاملی اکتشافی به کمک نرم‌افزار SPSS-20 تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که تفکر استراتژیک دارای نه مولفه شامل تفکر سیستمی، اراده راهبردی، فرصت‌طلبی هوشمندانه، تفکر مفهومی، آینده‌نگری، تفکر در زمان، پیشروی بر اساس رویکرد علمی، چشم‌انداز و خلاقیت می‌باشد. در این پژوهش مولفه‌های چشم‌انداز، تفکر مفهومی، تفکر در زمان، فرصت‌طلبی هوشمندانه، پیشروی بر اساس رویکرد علمی، آینده‌نگری، تفکر سیستمی، خلاقیت و اراده راهبردی به ترتیب با بار عاملی ۰/۷۷۰، ۰/۷۵۲، ۰/۷۳۵، ۰/۷۱۵، ۰/۶۴۲، ۰/۶۲۷، ۰/۵۹۱، ۰/۵۵۷ و ۰/۵۵۰ بیشترین تاثیر را در تفکر استراتژیک مدیران آموزش و پرورش داشتند و در مجموع عوامل مذکور توانستند ۷۵/۱۳۴ درصد از کل واریانس تفکر استراتژیک مدیران آموزش و پرورش را تبیین کنند.

کلید واژه‌ها: تفکر استراتژیک، مدیران، آموزش و پرورش.

پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۲/۲۳

دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۹/۲۰

۱- دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران.

Parvin_asadpour@yahoo.com

۲- استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران. (نویسنده مسئول)

ruosefi@yahoo.com

۳- استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران.

Vahidfallah20@yahoo.com

مقدمه

امروزه مسئولان سازمان‌ها معتقدند که منابع انسانی ارزشمندترین دارایی سازمان است. در نتیجه منابع انسانی مهمترین منبع راهبردی سازمان‌هاست و برنامه‌ریزی راهبردی در جهت جذب و نگهداری کارکنانی توانمند و متخصص از اولویت خاصی در سازمان‌ها برخوردار می‌باشد (ابوه و اجیبولاد^۱، ۲۰۱۷). امروزه نقش مدیریت استراتژیک^۲ در سازمان‌ها به‌ویژه در بخش مدیریت آنها بسیار پررنگ است و سازمان‌ها و موسسات ادعا می‌کنند که بیش از هر زمان دیگر و جوهی را صرف کارکنان و بهبود آنان می‌نمایند (لون، ایوانز و کریدج^۳، ۲۰۱۵). نیروی انسانی در هر سازمان کلید اصلی دستیابی به اهداف سازمان تلقی می‌شود و ایده‌های جدید را برای نوآوری و شکوفایی در تولیدات فراهم می‌کند. مدیریت استراتژیک منابع انسانی عملکرد سازمان را افزایش می‌دهد و ضمن ایجاد مزیت رقابتی مستمر در افزایش بهره‌وری نیز نقش اساسی دارد. در زمانی که منابع انسانی مهمترین منبع راهبردی سازمان‌ها به‌شمار می‌آیند و در شرایطی که سایر منابع سازمان و حتی فناوری پیشرفته بدون حضور منابع انسانی فرهیخته ناتوان تلقی می‌شود، سازمان‌ها در جذب و نگهداری کارکنانی با قابلیت‌ها و تخصص‌های مختلف با چالش‌های فراوانی مواجه هستند (غلامی، ۱۳۹۶). با توجه به اینکه مهمترین دغدغه اکثر سازمان‌ها تدوین و پیاده‌سازی راهبردهایی است که موفقیت و بقای سازمان را در شرایط متحول و پیچیده تضمین نماید، لذا لزوم توجه به مدیریت استراتژیک مشخص می‌شود (الیوی، ال-ساید، اکبار، هادی و ال-راشد^۴، ۲۰۱۷).

تفکر استراتژیک^۵ موضوعی است که در بیش از یک دهه گذشته در حوزه مدیریت استراتژیک مورد توجه بوده و یکی از قابلیت‌های اصلی مدیران دارای عملکرد برجسته می‌باشد (پانتیلیس و کندی^۶، ۲۰۱۷). استراتژی شامل برنامه‌ریزی، اجرا، الگو، موقعیت و چشم‌انداز است و تفکر استراتژیک مدیران را در تدوین استراتژی مناسب جهت بقا و کسب موفقیت یاری می‌دهد

-
- 1 . Oboh & Ajibolade
 - 2 . management thinking
 - 3 . Loon, Evans & Kerridge
 - 4 . Aliewi, El-Sayed, Akbar, Hadi & Al-Rashed
 - 5 . strategic thinking
 - 6 . Pantelis & Kennedy

(بنیتو-استولازا و سانچیز-لیوپیز^۱، ۲۰۱۴). تفکر استراتژیک یک فرایند مداوم است که هدف آن رفع ابهام و معنا بخشیدن به یک محیط پیچیده می‌باشد. این فرایند تجزیه و تحلیل موقعیت و همچنین ترکیب خلاقانه نتایج تحلیل در قالب یک برنامه استراتژیک موفقیت‌آمیز را دربرمی‌گیرد (سیموس^۲، ۲۰۱۵). یکی از مهم‌ترین قابلیت‌های مدیران برای تصمیم‌گیری استراتژیک، تفکر استراتژیک است. تفکر استراتژیک مکمل همه روش‌هایی است که در برنامه‌ریزی استراتژیک استفاده می‌شود. مدیران عالی‌الگوهای مختلفی از تفکر استراتژیک دارند. تفکر استراتژیک توانایی ایجاد درک کلی از آینده شرکت و تولید ایده‌های جدید در رقابت با رقبا می‌باشد. تفکر استراتژیک یکی از عواملی است که بر تصمیم‌گیری مدیران تاثیر می‌گذارد و البته تصمیم‌گیری هر مدیر بر اساس مدل ذهنی خاص خودش است. در واقع تصمیم‌های استراتژیک مدیران که نقش حیاتی در درک مرزهای داخلی و خارجی و متن سازمان دارد از مدل‌های ذهنی مدیران تاثیر می‌پذیرد (ابویی اردکان، قدیانی و علیدادی، ۱۳۹۷). تفکر استراتژیک فرایندی خلاقانه و واگرا بوده و با چشم‌انداز و دورنمای طراحی شده توسط مدیران سازمان‌ها مرتبط است. این امر مستلزم فراتر رفتن اندیشه مدیران از عملیات روزمره با هدف تمرکز بر قصد و نیت استراتژیک بلندمدت مورد نظر است. تفکر استراتژیک فعالیت‌هایی چون گردآوری اطلاعات، تحلیل و بحث و تبادل نظر در خصوص شرایط حاکم بر سازمان و پاسخگویی به سوالات اساسی سازمان می‌باشد (مشبکی و خزاعی، ۱۳۸۷). تفکر استراتژیک شناسایی استراتژی‌های قابل اطمینان و یا مدل‌های کسب و کار است که به خلق ارزش برای مشتری منجر می‌شود. همچنین جستجو برای یافتن گزینه‌ها و مولفه‌های استراتژیک مناسب که معمولاً به‌عنوان بخشی از فرایند مدیریت استراتژیک است در واقع نتیجه عملی تفکر استراتژیک می‌باشد (آبراهام^۳، ۲۰۰۵). نقش تفکر استراتژیک تلاش برای نوآوری و تجسم آینده‌ای جدید و بسیار متفاوت برای سازمان است که احتمالاً باعث تعریف مجدد استراتژی‌های اصلی می‌شود (گرتز^۴، ۲۰۰۲). بهبود تفکر استراتژیک به تدوین استراتژی‌های بهتر منجر می‌شود و چنین مدیرانی قادرند سایر کارکنان را به یافتن راهکارهای خلاقانه برای موفقیت سازمان ترغیب کنند

1 . Benito-Ostolaza & Sanchis-Liopis

2 . Simuth

3 . Abraham

4 . Graetz

(کالابریس و کاستا^۱، ۲۰۱۵). تفکر استراتژیک تصویر نتایج مورد نظر آینده و رویارویی عملی برای خلق آینده‌ای مطلوب با نتایج تعیین شده و دست یافتنی است که موجب افزایش ارزش سازمان می‌شود (بوسو و باسر^۲، ۲۰۱۶). در مقابل فقدان تفکر استراتژیک سازمان را از بهره‌برداری از فرصت‌های جدید محروم می‌سازد، لذا مجهز شدن مدیران به رویکرد استراتژی ضروری و حیاتی است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که فقدان تفکر استراتژیک به‌عنوان یک کمبود اصلی در عملکرد سازمان‌ها خودنمایی می‌کند و این نوع تفکر بر موفقیت سازمان تاثیر زیادی دارد (کیسی و گلدمن^۳، ۲۰۱۰). به‌طول کلی تفکر استراتژیک یک بصیرت و فهم از وضعیت موجود و بهره‌برداری از فرصت‌هاست و این بصیرت کمک می‌کند تا واقعیت‌های بازار و قواعد آن به درستی و به‌موقع شناخته شود و برای پاسخگویی به این شرایط راهکارهای بدیع و ارزشمندی خلق شود. همچنین تفکر استراتژیک یک مهارت حیاتی مدیریت در هزاره جدید است، مهارتی که لازمه توانمندسازی سازمان برای بقا و رشد در محیط به‌شدت رقابتی می‌باشد (عثمان و کاسیم^۴، ۲۰۱۵).

در دهه هشتاد تفکر استراتژیک تحت تاثیر ساختار نظریه‌هایی چون تئوری تحلیلی پنج نیروی رقابتی قرار داشت و برای حفظ مزیت رقابتی بر محیط خارجی، ساختار صنعت و بازار متمرکز بود، اما در سال‌های پس از دهه نود تفکر استراتژیک مفهوم پایه‌ای برای توضیح روش‌های تصمیم‌گیری استراتژیک مدیران معرفی شد. نظریه مرسوم استراتژی و به‌طور ویژه برنامه‌ریزی استراتژیک در توضیح روش سنتز استراتژی (بخش خلاقانه در فرایند استراتژی) کارآمد نبود و محققان با ارائه نظریه‌های جدید در حوزه تفکر استراتژیک تلاش کردند این کاستی را با مطالعه فرایندها و مهارت‌های شناختی جبران کنند (گلدمن^۵، ۲۰۰۸). پینی^۶ (۲۰۱۰) یک مدل سه بعدی برای تفکر استراتژیک مطرح کرد که شامل ابعاد تفکر سیستمی^۷، تفکر بازتنظیمی^۸ و تفکر

-
- 1 . Calabrese & Costa
 - 2 . Bauso & Basar
 - 3 . Casey & Goldman
 - 4 . Osman & Kassim
 - 5 . Goldman
 - 6 . Penney
 - 7 . systemic thinking
 - 8 . reframing thinking

بازتابی^۱ بود. در این مدل مدیران اطلاعات را از سه طریق تفکرهای سیستمی، بازتنظیمی و بازتابی جمع‌آوری می‌کنند. زیرا این فرایندها به بازتنظیم موقعیت، شفاف‌تر و فهم‌پذیرتر شدن محیط، بازتاب و توسعه تئوری‌های هدایت‌کننده اقدامات و تفکر کل‌نگرانه کمک می‌کند. تفکر سیستمی بر پایه این قضیه است که یک کل همواره از مجموع اجزای آن بزرگ‌تر است و در این تفکر کل بر اجزای خود اولویت دارد. تفکر سیستمی فرایند کل‌نگری است که شامل توانمندی شناختی می‌شود و کمک می‌کند فرایند تفکر را پویا تلقی کند و بتواند بازخوردهای فرایند تفکر را ببیند و درک کند که هر رفتار برخاسته از چه عاملی است. همچنین تفکر بازتابی به توانایی ترکیب تفکر تحلیلی و منطقی با تفکر مبتنی بر تجربه از طریق یکپارچه‌سازی ادراک، اطلاعات و تجارب برای قضاوت درباره اینکه چه اتفاقی خواهد افتاد، برمی‌گردد تا از طریق دو مولفه شهود و خلاقیت برای اقدامات بعدی تصمیم‌گیری شود. علاوه بر آن تفکر بازتنظیمی تلاش هوشیارانه‌ای است که رهبران با هدف تأمل در دیدگاه‌های مختلف و برای تولید نگاه جدید انجام می‌دهند. فرایند شناختی مرتبط با تفکر بازتنظیمی عبارت است از توانایی استفاده از مدل‌های ذهنی مختلف برای بررسی مدل ذهنی خود و پیشنهاد ایده‌های جدید و اهمیت آن در رشد و نمو ارزش‌های جدید و در عین حال باطل کردن درک و فهم‌های قدیمی و کلیشه‌ای می‌باشد.

پژوهش‌هایی نسبتاً زیادی به بررسی تفکر استراتژیک پرداختند که به مهمترین آنها اشاره می‌شود. ابراهیم و الوماه^۲ (۲۰۱۶) ضمن بررسی تفکر استراتژیک و عملکرد سازمانی گزارش کردند که بین تفکر استراتژیک و عملکرد سازمانی شرکت‌های نیجریه رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. در پژوهشی دیگر مون^۳ (۲۰۱۳) ضمن بررسی عوامل موثر بر تفکر استراتژیک در سطح سازمانی به این نتیجه رسید که بین تفکر استراتژیک و عملکرد سازمانی رابطه معناداری وجود دارد. پانگ و پیسایا^۴ (۲۰۱۲) ضمن پژوهشی گزارش کردند که تفکر استراتژیک مدیران مدارس هنگ کنگ پیرامون تفکر سیستمی شکل گرفته و قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده اثربخشی مدیران می‌باشد. درینی (۱۳۹۵) ضمن بررسی تفکر استراتژیک و عملکرد مدیران به این نتیجه

1 . reflective thinking

2 . Ibrahim & Elumah

3 . Moon

4 . Pang & Pisapia

رسید که ۹۷ درصد عملکرد مدیران توسط مولفه‌های تفکر استراتژیک تبیین شد. موسوی و بردیافر (۱۳۹۴) در پژوهشی که به بررسی وضعیت تفکر استراتژیک مدیران بر اساس مدل لیدکا پرداخته بود گزارش کردند که مدیران به ترتیب دارای بیشترین دیدگاه سیستمی، عزم استراتژیک، فرصت‌طلبی هوشمندانه، تفکر فرضیه محور و تفکر در طول زمان بودند. در پژوهشی دیگر سادات حسینی (۱۳۹۳) به این نتیجه رسید که بین تفکر استراتژیک و همه مولفه‌های آن شامل تفکر سیستمی، تفکر مفهومی، فرصت‌طلبی هوشمندانه و آینده‌نگری با عملکرد مدیران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

ناپیئر و آلبرت^۱ (۱۹۹۰) معتقدند که تفکر استراتژیک شامل سه جنبه گستردگی حوزه مورد توجه فرد به هنگام تفکر در خصوص مسائل سازمانی، افق زمانی در تصمیمات و افرادی کلیدی که در سازمان از قابلیت تفکر استراتژیک بهره‌مند هستند، می‌باشد (به نقل از گل محمدی، محمدی و برومندان، ۱۳۹۲). لیدکا^۲ (۱۹۹۸) پنج عامل را به عنوان مولفه‌های تفکر استراتژیک معرفی می‌کند که شامل دیدگاه سیستمی، عزم استراتژیک، فرصت‌طلبی هوشمندانه، تفکر در طول زمان و تفکر فرضیه محور است. بن^۳ (۲۰۰۵) معتقد است درک مفهوم تفکر استراتژیک نیازمند رویکردی دوگانه است که از یک سو ویژگی‌های فرد دارای قابلیت تفکر استراتژیک را شناسایی کرده و از سوی دیگر فرایندها و بسترهای سازمانی حاکم بر فرد را مورد بررسی قرار می‌دهد. وی در تحقیقات بعدی خود سطح سومی را نیز با هدف بررسی تعاملات گروهی موثر بر تفکر استراتژیک بیان می‌کند. گلدمن (۲۰۰۵) معتقد است تفکر استراتژیک شامل چهار مولفه آینده‌نگری، تفکر مفهومی، فرصت‌طلبی هوشمندانه و تفکر سیستمی است (به نقل از معمایی، امینی، درگاهی، مشایخ و جانبزرگی، ۱۳۹۲). منوریان، فرمانی و یاجام^۴ (۲۰۱۱) دوازده مولفه را برای تفکر استراتژیک مطرح می‌کنند که شامل خلاقیت و توجه به گذشته، حال و آینده، ساختار ارگانیک سازمان، تجزیه و تحلیل محیطی، مدیریت تعارض، هوشیاری نسبت به موقعیت، شیوه آینده‌نگری، فراست، الگوی ذهنی متنوع، پاسخگویی، وضعیت سازمانی و هماهنگی، تفکر سیستمی و شیوه فرایندی می‌باشد. فروزنده، کاظم‌پور و رضایی (۱۳۹۰) ضمن

1 . Napier & Albert

2 . Liedtka

3 . Bonn

4 . Monnavarian, Farmani & Yajam

شناسایی مولفه‌های تفکر استراتژیک گزارش کردند که تفکر استراتژیک دارای دو سطح فردی و سازمانی است و مولفه‌های آن در سطح فردی شامل درک کلی از سازمان و محیط آن، خلاقیت و چشم‌انداز و در سطح سازمان شامل گفتمان استراتژیک و فرهنگ خلاقیت در سازمان می‌باشد.

بررسی ادبیات موضوع نشان داد پژوهش‌های زیادی به بررسی تفکر استراتژیک و رابطه آن با عملکرد سازمانی پرداختند، اما پژوهش‌های اندکی به دنبال شناسایی و رتبه‌بندی مولفه‌های تفکر استراتژیک بودند. همچنین نتایج پژوهش‌هایی که با هدف شناسایی مولفه‌های تفکر استراتژیک انجام شده به صورت منسجم مورد بررسی نشدند که در این پژوهش تلاش می‌شود بر اساس پیشینه مولفه‌های موثر در تفکر استراتژیک به صورت منسجم شناسایی و رتبه‌بندی شوند. علاوه بر آن مدیران آموزش و پرورش در رأس نظام تعلیم و تربیت قرار دارند، لذا برای موفقیت سازمان باید مدیران مجهز به تفکر استراتژیک شوند. چون امروزه سازمان‌هایی موفق و اثربخش خواهند بود که مدیران آنها بتوانند کارکنان را برانگیزانند و تلاش آنها را در جهت تحقق اهداف و تعالی سازمان همسو و منسجم کنند. برای تحقق چنین هدفی سازمان‌ها به مدیرانی دارای تفکر استراتژیک نیاز دارند.

سوالات تحقیق

هدف پژوهش شناسایی و رتبه‌بندی مولفه‌های تفکر استراتژیک در مدیران آموزش و پرورش استان مازندران می‌باشد. لذا سوال‌های پژوهش به شرح زیر می‌باشند:

۱. مولفه‌های تفکر استراتژیک در مدیران آموزش و پرورش استان مازندران کدامند؟
۲. رتبه‌بندی مولفه‌های تفکر استراتژیک در مدیران آموزش و پرورش استان مازندران چگونه است؟

روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه اجرا توصیفی از نوع زمینه‌یابی بود. جامعه پژوهش همه مدیران و معاونان مدارس استان مازندران (۲۶۵۳ نفر) در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بودند. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۳۸ نفر محاسبه شد که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. در این روش نمونه‌گیری ابتدا استان مازندران به سه بخش شرقی، مرکزی و غربی تقسیم شد و از بین آنها برخی شهرستان‌ها به روش تصادفی انتخاب

شدند. یعنی از بخش شرقی شهرستان‌های گلوگاه، بهشهر و ساری، از بخش مرکزی شهرستان‌های قائمشهر، بابل و آمل و از بخش غربی شهرستان‌های نوشهر، تنکابن و رامسر انتخاب شدند. سپس از هر شهرستان تعدادی مدارس به روش تصادفی انتخاب و مدیران و معاونان آن مدارس به‌عنوان نمونه انتخاب شدند؛ به طوری که از بخش شرقی ۱۰۷ نفر، از بخش مرکزی ۱۷۴ نفر و از بخش غربی ۵۷ نفر انتخاب شد.

برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق‌ساخته تفکر استراتژیک استفاده شد. برای تهیه آن پس از مرور منابع کتابخانه‌ای، اینترنتی و گفتگو با تعدادی از صاحب‌نظران در زمینه تفکر استراتژیک مولفه‌های مهم شناسایی و فهرست شد و از پاسخگویان خواسته شد تا اهمیت آنها را ارزیابی کنند. تفکر استراتژیک شامل نه مولفه تفکر سیستمی، اراده راهبردی، فرصت‌طلبی هوشمندانه، تفکر مفهومی، آینده‌نگری، تفکر در زمان، پیشروی بر اساس رویکرد علمی، چشم‌انداز و خلاقیت بود. پاسخگویان پس از بیان اصل رازداری، محرمانه ماندن اطلاعات شخصی، تحلیل داده‌ها به صورت کلی و دریافت رضایت‌نامه شرکت در پژوهش به ابزار پاسخ دادند. جهت سنجش تفکر استراتژیک ۷۳ گویه مورد استفاده قرار گرفت. روایی صوری و محتوایی این ابزار توسط متخصصان تایید و پایایی آن بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۳ محاسبه شد. پس از تکمیل پرسشنامه تفکر استراتژیک توسط مدیران و معاونان، داده‌ها وارد رایانه و با روش تحلیل عاملی اکتشافی و به کمک نرم‌افزار SPSS-20 تحلیل شدند.

یافته‌ها

آزمودنی‌ها ۳۳۸ نفر از مدیران و معاونان استان مازندران با میانگین سنی $43/71 \pm 5/26$ سال بودند؛ به طوری که از بخش شرقی مازندران ۱۰۷ نفر (۱۰ نفر گلوگاه، ۲۶ نفر بهشهر و ۷۱ نفر ساری)، از بخش مرکزی مازندران ۱۷۴ نفر (۴۴ نفر قائمشهر، ۶۸ نفر بابل و ۶۲ نفر آمل) و از بخش غربی مازندران ۵۷ نفر (۱۸ نفر نوشهر، ۲۶ نفر تنکابن و ۱۳ نفر رامسر) در پژوهش شرکت داشتند. به‌منظور مناسب بودن داده‌های جمع‌آوری شده برای انجام تحلیل عاملی از ضریب KMO و آماره بارتلت استفاده شد که نتایج آن در جدول ۱ ارائه شد.

جدول ۱. مقدار ضریب KMO، آزمون بارتلت و سطح معناداری

ضریب KMO	آماره بارتلت	معناداری
۰/۸۱	۵۱۴۷/۱۰۳	۰/۰۱

بر اساس نتایج جدول ۱، ضریب KMO برابر با ۰/۸۸۱ است که نشان می‌دهد وضعیت داده‌ها برای تحلیل عاملی در حد خیلی خوب می‌باشد. همچنین مقدار آماره بارتلت برابر با ۵۱۴۷/۱۰۳ است که در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. بنابراین داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب هستند. برای شناسایی مولفه‌های تفکر استراتژیک مدیران آموزش و پرورش استان مازندران، تعداد گویه‌های هر مولفه و تعیین میزان بار عاملی هر یک از آنها از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد که نتایج آن در جدول ۲ ارائه شد.

جدول ۲. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی برای شناسایی مولفه‌ها، تعداد گویه‌های هر مولفه و میزان بار عاملی گویه‌ها در تفکر استراتژیک مدیران آموزش و پرورش استان مازندران

شماره گویه	نسبت اشتراک	فرصت‌طلبی هوشمندانه	تفکر مفهومی	خلایت	اراده راهبردی	آینده‌نگری	چشم‌انداز	پیشروی علمی	تفکر در زمان	تفکر سیستمی
۱	۰/۷۴۶	۰/۱۴۰	۰/۱۵۰	۰/۱۲۹	۰/۱۱۷	۰/۱۵۰	۰/۱۷۸	۰/۱۳۳	۰/۱۶۳	۰/۷۵۹
۲	۰/۶۸۳	۰/۰۶۸	۰/۰۳۸	۰/۱۴۱	۰/۱۳۴	۰/۰۸۹	۰/۰۸۶	۰/۰۶۸	۰/۰۵۱	۰/۸۸۵
۳	۰/۶۹۵	۰/۰۶۶	۰/۰۹۰	۰/۱۰۱	۰/۰۸۱	۰/۱۶۸	۰/۱۳۳	۰/۱۲۴	۰/۱۰۱	۰/۷۷۱
۴	۰/۷۴۱	۰/۱۷۸	۰/۰۶۹	۰/۱۸۶	۰/۱۵۳	۰/۱۴۲	۰/۱۱۳	۰/۱۸۵	۰/۱۴۳	۰/۷۴۸
۵	۰/۷۱۲	۰/۰۲۷	۰/۱۱۰	۰/۱۷۲	۰/۰۹۹	۰/۱۷۳	۰/۱۱۸	۰/۱۴۰	۰/۲۸۲	۰/۷۱۹
۶	۰/۶۷۴	۰/۱۶۶	۰/۰۶۹	۰/۰۰۸	۰/۷۷۰	۰/۰۵۵	۰/۱۰۳	۰/۱۰۱	۰/۱۴۲	۰/۰۷۲
۷	۰/۷۹۳	۰/۱۰۴	۰/۰۹۳	۰/۰۳۲	۰/۸۴۵	۰/۰۶۵	۰/۰۱۵	۰/۰۹۹	۰/۲۰۳	۰/۰۵۱
۸	۰/۶۵۵	۰/۱۰۹	۰/۱۰۲	۰/۰۰۴	۰/۷۲۳	۰/۰۲۲	۰/۲۷۶	۰/۰۶۲	۰/۱۴۶	۰/۰۹۱
۹	۰/۶۶۷	۰/۱۹۳	۰/۰۱۹	۰/۰۳۲	۰/۷۷۷	۰/۰۳۶	۰/۰۴۴	۰/۰۵۸	۰/۰۲۹	۰/۱۳۲
۱۰	۰/۶۷۸	۰/۱۸۵	۰/۰۷۴	۰/۰۲۲	۰/۷۶۶	۰/۰۵۶	۰/۱۳۶	۰/۱۰۳	۰/۱۲۹	۰/۰۴۱
۱۱	۰/۷۰۹	۰/۱۵۲	۰/۰۶۳	۰/۰۱۴	۰/۷۹۶	۰/۰۳۷	۰/۰۵۳	۰/۱۰۳	۰/۱۸۴	۰/۰۲۹
۱۲	۰/۷۶۳	۰/۱۳۹	۰/۰۵۹	۰/۰۵۱	۰/۸۴۷	۰/۰۴۶	۰/۰۴۲	۰/۰۴۷	۰/۰۶۲	۰/۰۹۶
۱۳	۰/۷۲۱	۰/۱۹۳	۰/۰۷۴	۰/۰۲۸	۰/۷۸۴	۰/۰۳۵	۰/۱۹۸	۰/۰۷۶	۰/۱۰۹	۰/۰۶۳
۱۴	۰/۷۸۴	۰/۸۵۲	۰/۱۰۳	۰/۰۸۶	۰/۰۸۱	۰/۰۴۶	۰/۰۷۸	۰/۱۳۰	۰/۰۷۲	۰/۰۶۵
۱۵	۰/۷۳۰	۰/۸۱۱	۰/۰۶۲	۰/۰۶۷	۰/۱۳۸	۰/۰۶۷	۰/۰۷۵	۰/۱۴۸	۰/۱۰۲	۰/۰۵۲
۱۶	۰/۷۵۹	۰/۸۲۳	۰/۰۸۷	۰/۰۸۷	۰/۱۶۶	۰/۱۱۶	۰/۰۹۵	۰/۰۸۸	۰/۰۷۴	۰/۰۴۹
۱۷	۰/۷۸۳	۰/۸۳۱	۰/۱۱۷	۰/۰۶۲	۰/۱۴۹	۰/۰۵۹	۰/۱۳۳	۰/۱۱۶	۰/۰۶۷	۰/۱۱۵
۱۸	۰/۷۱۷	۰/۸۰۵	۰/۱۲۸	۰/۰۹۸	۰/۰۹۴	۰/۰۵۷	۰/۱۰۹	۰/۱۲۴	۰/۰۵۹	۰/۰۱۷
۱۹	۰/۷۲۴	۰/۷۸۴	۰/۰۹۹	۰/۰۷۹	۰/۱۳۲	۰/۱۴۰	۰/۱۳۱	۰/۰۸۷	۰/۱۵۵	۰/۰۸۵
۲۰	۰/۷۳۰	۰/۸۱۸	۰/۰۸۹	۰/۰۹۱	۰/۱۱۸	۰/۰۹۳	۰/۰۸۶	۰/۰۵۱	۰/۰۴۹	۰/۰۹۹
۲۱	۰/۷۸۸	۰/۸۴۱	۰/۱۱۳	۰/۰۵۳	۰/۱۱۳	۰/۱۲۴	۰/۱۰۸	۰/۰۹۶	۰/۱۰۴	۰/۰۷۰
۲۲	۰/۷۱۹	۰/۷۸۱	۰/۱۵۹	۰/۰۸۴	۰/۰۹۴	۰/۰۲۳	۰/۱۷۶	۰/۱۳۱	۰/۰۹۹	۰/۰۹۵
۲۳	۰/۷۶۰	۰/۸۱۶	۰/۱۵۳	۰/۰۵۱	۰/۱۲۲	۰/۰۵۶	۰/۱۳۱	۰/۱۱۱	۰/۰۷۳	۰/۱۲۰
۲۴	۰/۷۶۴	۰/۸۳۸	۰/۱۱۵	۰/۰۵۲	۰/۱۲۶	۰/۱۰۲	۰/۰۹۰	۰/۰۸۶	۰/۰۵۸	۰/۰۴۳
۲۵	۰/۸۱۴	۰/۸۴۴	۰/۱۰۲	۰/۱۱۵	۰/۱۳۴	۰/۰۴۸	۰/۱۱۴	۰/۱۴۸	۰/۱۲۲	۰/۰۸۹
۲۶	۰/۷۳۵	۰/۷۹۲	۰/۱۵۸	۰/۰۹۸	۰/۰۷۶	۰/۰۵۳	۰/۱۷۹	۰/۱۱۶	۰/۱۲۵	۰/۰۵۷
۲۷	۰/۷۷۲	۰/۱۴۶	۰/۸۱۸	۰/۱۴۳	۰/۰۱۸	۰/۰۰۰	۰/۱۷۷	۰/۰۷۹	۰/۱۲۴	۰/۰۹۰
۲۸	۰/۸۶۱	۰/۱۹۶	۰/۸۵۴	۰/۱۵۱	۰/۰۰۲	۰/۱۰۳	۰/۱۷۰	۰/۰۹۵	۰/۱۰۷	۰/۱۰۶
۲۹	۰/۷۴۷	۰/۱۶۱	۰/۷۵۹	۰/۰۳۱	۰/۱۸۰	۰/۲۵۵	۰/۱۳۶	۰/۱۳۰	۰/۱۱۰	۰/۰۰۴
۳۰	۰/۶۵۲	۰/۱۱۵	۰/۷۱۱	۰/۱۴۷	۰/۰۱۸	۰/۰۶۳	۰/۱۸۴	۰/۱۰۹	۰/۱۵۷	۰/۱۹۲
۳۱	۰/۶۹۹	۰/۱۱۳	۰/۶۷۷	۰/۱۳۰	۰/۱۱۷	۰/۱۴۲	۰/۲۳۴	۰/۱۷۴	۰/۱۲۷	۰/۰۴۷

۰/۰۴۹	۰/۱۶۹	۰/۱۸۴	۰/۱۷۲	۰/۲۲۴	۰/۱۱۰	۰/۱۸۴	۰/۷۲۳	۰/۱۰۴	۰/۷۲۴	۳۲
۰/۰۷۹	۰/۱۰۶	۰/۰۷۱	۰/۱۵۶	۰/۰۲۸	۰/۰۱۳	۰/۱۲۴	۰/۸۵۲	۰/۱۸۱	۰/۸۲۲	۳۳
۰/۱۰۶	۰/۱۱۹	۰/۱۱۰	۰/۱۶۶	۰/۱۶۲	۰/۱۰۸	۰/۰۸۸	۰/۸۳۸	۰/۱۶۸	۰/۸۴۱	۳۴
۰/۱۱۱	۰/۰۹۹	۰/۱۷۵	۰/۱۵۸	۰/۲۵۲	۰/۱۶۴	۰/۱۵۹	۰/۷۱۶	۰/۱۴۸	۰/۷۲۷	۳۵
۰/۰۱۵	۰/۱۴۶	۰/۱۶۳	۰/۱۵۰	۰/۱۶۴	۰/۰۸۹	۰/۱۸۱	۰/۸۱۰	۰/۱۵۵	۰/۸۱۸	۳۶
۰/۱۰۸	۰/۰۶۳	۰/۰۸۷	۰/۱۶۰	۰/۷۰۸	۰/۰۶۲	۰/۰۵۴	۰/۳۰۹	۰/۱۰۴	۰/۶۶۲	۳۷
۰/۰۹۲	۰/۱۱۸	۰/۰۶۶	۰/۱۲۴	۰/۷۱۹	۰/۰۷۱	۰/۱۶۴	۰/۲۰۰	۰/۱۸۲	۰/۶۶۴	۳۸
۰/۱۲۰	۰/۰۷۲	۰/۰۹۳	۰/۰۶۴	۰/۸۲۶	۰/۰۵۹	۰/۱۹۷	۰/۱۳۹	۰/۱۲۳	۰/۷۹۲	۳۹
۰/۰۸۱	۰/۱۵۵	۰/۱۰۱	۰/۰۷۰	۰/۸۶۲	۰/۰۴۸	۰/۱۹۶	۰/۱۹۱	۰/۱۰۵	۰/۸۷۷	۴۰
۰/۱۱۳	۰/۲۰۲	۰/۰۹۰	۰/۰۳۹	۰/۸۶۴	۰/۰۴۳	۰/۱۱۴	۰/۰۵۸	۰/۰۹۳	۰/۸۳۷	۴۱
۰/۱۲۳	۰/۱۳۸	۰/۰۸۹	۰/۰۵۴	۰/۸۵۹	۰/۰۵۲	۰/۲۰۳	۰/۱۴۶	۰/۰۹۴	۰/۸۵۷	۴۲
۰/۱۲۸	۰/۲۱۲	۰/۱۱۶	۰/۰۵۷	۰/۸۵۸	۰/۰۳۵	۰/۱۶۴	۰/۱۲۶	۰/۱۱۷	۰/۸۷۲	۴۳
۰/۰۶۷	۰/۷۷۵	۰/۲۳۰	۰/۱۹۹	۰/۱۵۸	۰/۰۹۷	۰/۰۵۲	۰/۱۹۴	۰/۱۵۹	۰/۷۹۸	۴۴
۰/۱۱۰	۰/۷۸۹	۰/۰۸۸	۰/۲۱۴	۰/۱۵۲	۰/۱۲۴	۰/۱۵۹	۰/۱۸۹	۰/۱۸۷	۰/۸۲۲	۴۵
۰/۱۱۹	۰/۷۸۷	۰/۱۱۶	۰/۱۵۹	۰/۱۰۲	۰/۲۲۹	۰/۰۸۳	۰/۱۹۸	۰/۱۴۱	۰/۸۰۱	۴۶
۰/۱۲۵	۰/۷۱۰	۰/۱۳۲	۰/۱۵۷	۰/۲۳۱	۰/۱۹۷	۰/۰۸۹	۰/۱۱۵	۰/۱۴۵	۰/۶۹۶	۴۷
۰/۰۶۳	۰/۸۰۰	۰/۱۴۰	۰/۱۶۹	۰/۱۱۵	۰/۱۶۱	۰/۰۵۷	۰/۱۹۱	۰/۱۷۴	۰/۷۹۵	۴۸
۰/۱۹۰	۰/۷۱۷	۰/۰۶۷	۰/۱۷۸	۰/۱۷۲	۰/۲۰۲	۰/۱۳۲	۰/۱۵۱	۰/۱۶۰	۰/۷۲۳	۴۹
۰/۱۷۵	۰/۷۶۱	۰/۱۳۱	۰/۱۴۵	۰/۱۸۱	۰/۲۴۲	۰/۰۹۰	۰/۱۴۸	۰/۱۱۸	۰/۷۸۳	۵۰
۰/۰۸۷	۰/۱۶۱	۰/۷۸۱	۰/۱۲۴	۰/۱۲۹	۰/۱۷۲	۰/۰۶۵	۰/۱۶۸	۰/۲۰۴	۰/۷۷۹	۵۱
۰/۱۲۴	۰/۱۴۴	۰/۷۷۵	۰/۱۱۹	۰/۱۳۴	۰/۰۹۹	۰/۰۱۸	۰/۱۳۷	۰/۱۸۴	۰/۷۳۲	۵۲
۰/۱۱۹	۰/۰۸۰	۰/۷۷۰	۰/۰۸۴	۰/۰۶۵	۰/۰۸۰	۰/۰۹۹	۰/۱۳۹	۰/۱۹۴	۰/۶۹۸	۵۳
۰/۰۱۴	۰/۰۹۰	۰/۸۰۵	۰/۱۸۳	۰/۰۴۲	۰/۰۷۰	۰/۰۶۳	۰/۱۴۳	۰/۱۰۴	۰/۷۳۲	۵۴
۰/۱۴۹	۰/۱۵۵	۰/۷۸۴	۰/۱۶۱	۰/۱۳۸	۰/۱۱۰	۰/۰۱۰	۰/۱۴۲	۰/۲۳۶	۰/۷۹۳	۵۵
۰/۲۱۴	۰/۰۹۸	۰/۷۷۱	۰/۰۳۲	۰/۰۸۷	۰/۱۲۵	۰/۰۴۲	۰/۱۲۶	۰/۱۸۸	۰/۷۲۵	۵۶
۰/۰۰۵	۰/۰۶۲	۰/۸۰۱	۰/۱۶۰	۰/۰۵۸	۰/۰۴۵	۰/۰۷۲	۰/۱۳۸	۰/۱۲۳	۰/۷۱۶	۵۷
۰/۰۳۳	۰/۱۵۳	۰/۱۱۱	۰/۷۷۷	۰/۱۰۷	۰/۱۸۵	۰/۱۷۱	۰/۲۵۴	۰/۲۳۳	۰/۸۳۴	۵۸
۰/۰۵۵	۰/۱۲۲	۰/۰۵۶	۰/۷۹۲	۰/۰۹۴	۰/۱۳۹	۰/۰۸۶	۰/۲۸۹	۰/۱۸۸	۰/۸۰۳	۵۹
۰/۱۱۹	۰/۱۷۹	۰/۲۷۶	۰/۶۷۱	۰/۰۶۴	۰/۱۱۸	۰/۲۰۷	۰/۱۳۵	۰/۱۸۶	۰/۶۸۶	۶۰
۰/۱۵۲	۰/۱۸۸	۰/۱۵۱	۰/۶۶۶	۰/۰۴۳	۰/۰۹۴	۰/۰۹۰	۰/۱۸۱	۰/۲۰۶	۰/۶۱۹	۶۱
۰/۱۶۴	۰/۱۶۶	۰/۱۴۳	۰/۷۴۴	۰/۱۰۰	۰/۱۰۶	۰/۱۴۵	۰/۲۱۱	۰/۲۰۳	۰/۷۵۷	۶۲
۰/۱۸۶	۰/۱۷۰	۰/۱۱۷	۰/۷۵۰	۰/۱۳۲	۰/۰۹۸	۰/۱۲۷	۰/۱۸۱	۰/۱۶۱	۰/۷۴۲	۶۳
۰/۰۳۰	۰/۱۱۵	۰/۲۰۱	۰/۶۶۸	۰/۰۲۴	۰/۱۵۳	۰/۱۶۵	۰/۲۳۲	۰/۲۰۸	۰/۶۵۲	۶۴
۰/۱۳۷	۰/۱۷۰	۰/۰۷۲	۰/۷۷۸	۰/۱۱۳	۰/۱۶۶	۰/۰۸۹	۰/۲۴۷	۰/۱۶۵	۰/۷۹۵	۶۵
۰/۱۴۴	۰/۰۳۵	۰/۰۴۱	۰/۰۷۸	۰/۱۱۵	۰/۰۱۰	۰/۸۰۹	۰/۰۸۹	۰/۰۱۸	۰/۷۰۶	۶۶
۰/۰۶۷	۰/۰۷۳	۰/۰۵۳	۰/۱۳۷	۰/۱۷۴	۰/۰۱۱	۰/۸۶۲	۰/۱۸۳	۰/۱۱۲	۰/۸۵۰	۶۷
۰/۰۳۲	۰/۰۵۰	۰/۰۷۸	۰/۱۴۹	۰/۱۷۴	۰/۰۷۰	۰/۸۶۲	۰/۱۴۲	۰/۰۶۷	۰/۸۳۵	۶۸
۰/۱۵۳	۰/۰۷۷	۰/۰۳۶	۰/۰۰۷	۰/۰۵۰	۰/۰۴۹	۰/۷۳۶	۰/۱۳۲	۰/۱۵۷	۰/۶۱۹	۶۹
۰/۰۸۷	۰/۱۶۵	۰/۰۷۰	۰/۱۶۲	۰/۱۰۲	۰/۰۱۲	۰/۷۸۱	۰/۱۶۰	۰/۱۸۳	۰/۷۴۵	۷۰
۰/۰۵۹	۰/۰۵۹	۰/۰۶۵	۰/۰۹۵	۰/۱۴۷	۰/۰۲۹	۰/۸۴۸	۰/۱۳۸	۰/۰۷۱	۰/۷۸۵	۷۱
۰/۰۱۵	۰/۰۴۶	۰/۰۴۷	۰/۱۲۱	۰/۱۵۹	۰/۰۵۲	۰/۸۷۵	۰/۱۵۰	۰/۱۱۵	۰/۸۴۸	۷۲
۰/۱۹۳	۰/۰۶۶	۰/۰۴۲	۰/۱۱۵	۰/۱۱۲	۰/۰۲۲	۰/۷۸۲	۰/۱۱۵	۰/۱۱۴	۰/۷۰۸	۷۳

بر اساس نتایج جدول ۲، تفکر استراتژیک ۷۳ گویه‌ای دارای نه مولفه شامل تفکر سیستمی، اراده راهبردی، فرصت‌طلبی هوشمندانه، تفکر مفهومی، آینده‌نگری، تفکر در زمان، پیشروی بر اساس

رویکرد علمی، چشم‌انداز و خلاقیت است. در این پرسشنامه گویه ۷۲ دارای بیشترین بار عاملی (۰/۸۷۵) و گویه ۶۱ دارای کمترین بار عاملی (۰/۶۶۶) می‌باشد. همچنین مولفه‌های فرصت‌طلبی هوشمندانه دارای ۱۳ گویه، تفکر مفهومی دارای ۱۰ گویه، خلاقیت دارای ۸ گویه، اراده راهبردی دارای ۸ گویه، آینده‌نگری دارای ۷ گویه، چشم‌انداز دارای ۸ گویه، پیشروی بر اساس رویکرد علمی دارای ۷ گویه، تفکر در زمان دارای ۷ گویه و تفکر سیستمی دارای ۵ گویه است. برای رتبه‌بندی و مشخص کردن سهم هر یک از مولفه‌های تفکر استراتژیک در مدیران آموزش و پرورش استان مازندران از میزان بار عاملی استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شد.

جدول ۳. نتایج بار عاملی مولفه‌ها برای رتبه‌بندی و مشخص کردن سهم هر یک از مولفه‌های تفکر

استراتژیک در مدیران آموزش و پرورش استان مازندران

مولفه‌ها	بار عاملی	رتبه	درصد واریانس تبیین شده
تفکر سیستمی	۰/۵۹۱	۷	به
اراده راهبردی	۰/۵۵۰	۹	
فرصت‌طلبی هوشمندانه	۰/۷۱۵	۴	
تفکر مفهومی	۰/۷۵۲	۲	
آینده‌نگری	۰/۶۲۷	۶	۷۵/۱۳۴
تفکر در زمان	۰/۷۳۵	۳	
پیشروی علمی	۰/۶۴۲	۵	
چشم‌انداز	۰/۷۷۰	۱	
خلاقیت	۰/۵۵۷	۸	

بر اساس نتایج جدول ۳، همه مولفه‌های تفکر استراتژیک دارای بار عاملی بیشتر از ۰/۵ درصد هستند، لذا تاثیر همه مولفه‌ها بر تفکر استراتژیک تایید می‌شود. همچنین مولفه‌های چشم‌انداز، تفکر مفهومی، تفکر در زمان، فرصت‌طلبی هوشمندانه، پیشروی بر اساس رویکرد علمی، آینده‌نگری، تفکر سیستمی، خلاقیت و اراده راهبردی به ترتیب با بار عاملی ۰/۷۷۰، ۰/۷۵۲، ۰/۷۳۵، ۰/۷۱۵، ۰/۶۴۲، ۰/۶۲۷، ۰/۵۹۱، ۰/۵۵۷ و ۰/۵۵۰ بیشترین تاثیر را در تفکر استراتژیک مدیران آموزش و پرورش داشتند. علاوه بر آن در مجموع مولفه‌های مذکور توانستند ۷۵/۱۳۴ درصد از کل واریانس تفکر استراتژیک مدیران آموزش و پرورش استان مازندران را تبیین کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

در عصر حاضر سازمان‌ها به صورت فزاینده‌ای با محیط‌های پویا و در حال تغییر مواجه هستند، لذا برای حفظ بقا و پویایی خود مجبورند خود را با تغییرات محیطی سازگار نمایند. تفکر استراتژیک به عنوان یکی از قابلیت‌های اصلی مدیران دارای عملکرد برجسته می‌باشد و تقویت آن به تدوین استراتژی‌های بهتر منجر می‌شود. مدیرانی که مجهز به قابلیت تفکر استراتژیک هستند، می‌توانند سایر کارکنان را به یافتن راهکارهای خلاقانه در جهت موفقیت سازمان ترغیب نمایند. همچنین آنان سازمان را آن‌گونه که باید باشد می‌بینند، نه آن‌گونه که هست. در نتیجه می‌توان تفکر استراتژیک را پیش‌درآمدی بر طراحی آینده سازمان دانست. سازمان آموزش و پرورش به عنوان یک سازمان آموزشی و خدماتی بیش از سازمان‌های دیگر به مدیرانی با تفکر استراتژیک نیاز دارد. بنابراین این پژوهش با هدف شناسایی و رتبه‌بندی مولفه‌های تفکر استراتژیک در مدیران آموزش و پرورش استان مازندران انجام شد.

نتایج تحلیل عاملی نشان داد که تفکر استراتژیک مدیران دارای نه مولفه تفکر سیستمی، اراده راهبردی، فرصت‌طلبی هوشمندانه، تفکر مفهومی، آینده‌نگری، تفکر در زمان، پیشروی بر اساس رویکرد علمی، چشم‌انداز و خلاقیت است و به ترتیب مولفه‌های چشم‌انداز، تفکر مفهومی، تفکر در زمان، فرصت‌طلبی هوشمندانه، پیشروی بر اساس رویکرد علمی، آینده‌نگری، تفکر سیستمی، خلاقیت و اراده راهبردی بیشترین تاثیر را در تفکر استراتژیک مدیران آموزش و پرورش داشتند. در مجموع مولفه‌های مذکور ۷۵/۱۳۴ درصد واریانس تفکر استراتژیک مدیران آموزش و پرورش استان مازندران را تبیین کردند. بدیهی است که تفکر استراتژیک موثر نیازمند عوامل و مولفه‌هایی می‌باشد که ترکیب مناسبی از هر کدام در زمان و مکان مناسب برای آن وجود داشته باشد. در بین مولفه‌ها چشم‌انداز مهمترین مولفه تفکر استراتژیک در مدیران است. نتایج پژوهش حاضر از جهاتی با نتایج پژوهش‌های لیدکا (۱۹۹۸)، بن (۲۰۰۵)، گلدمن (۲۰۰۵)؛ به نقل از معمایی و همکاران، (۱۳۹۲)، منوریان و همکاران (۲۰۱۱)، پانگ و پیسایا (۲۰۱۲)، فروزنده و همکاران (۱۳۹۰) و موسوی و بردیافر (۱۳۹۴) همسو می‌باشد. برای مثال پانگ و پیسایا (۲۰۱۲) ضمن پژوهشی گزارش کردند که تفکر استراتژیک مدیران مدارس هنگ کنگ پیرامون تفکر سیستمی شکل گرفته و قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده اثربخشی مدیران می‌باشد. منوریان و همکاران (۲۰۱۱) دوازده مولفه را برای تفکر استراتژیک مطرح می‌کنند که شامل خلاقیت و توجه به گذشته، حال و آینده، ساختار ارگانیک سازمان، تجزیه و تحلیل محیطی، مدیریت تعارض،

هوشیاری نسبت به موقعیت، شیوه آینده‌نگری، فراست، الگوی ذهنی متنوع، پاسخگویی، وضعیت سازمانی و هماهنگی، تفکر سیستمی و شیوه فرایندی می‌باشد. گلدمن (۲۰۰۵) تفکر استراتژیک را دارای چهار مولفه آینده‌نگری، تفکر مفهومی، فرصت‌طلبی هوشمندانه و تفکر سیستمی می‌داند (به نقل از معمایی، امینی، درگاهی، مشایخ و جانبزرگی، ۱۳۹۲). در پژوهشی دیگر موسوی و بردیاfer (۱۳۹۴) به این نتیجه رسیدند مدیران به ترتیب دارای بیشترین دیدگاه سیستمی، عزم استراتژیک، فرصت‌طلبی هوشمندانه، تفکر فرضیه محور و تفکر در طول زمان بودند. فروزنده و همکاران (۱۳۹۰) ضمن پژوهشی گزارش کردند تفکر استراتژیک دارای دو سطح فردی شامل درک کلی از سازمان و محیط آن، خلاقیت و چشم‌انداز و سطح سازمانی شامل گفتمان استراتژیک و فرهنگ خلاقیت در سازمان می‌باشد. مولفه چشم‌انداز با بار عاملی ۰/۷۷۰ دارای بیشترین تاثیر بر تفکر استراتژیک مدیران آموزش و پرورش بود. بنابراین می‌توان گفت که سازمان آموزش و پرورش یک سازمان آموزشی و خدماتی است و با تعلیم و تربیت انسان سروکار دارد، لذا در این سازمان جهت‌گیری و چشم‌انداز اصلی همان تعلیم و تربیت است که چشم‌اندازی متمرکز بر هدف و مشخص می‌باشد. همچنین تدوین اهداف سازمان با برنامه‌ریزی دقیق و توسط متخصصان خبره انجام می‌شود که این اهداف بسیار جامع هستند و افراد را برای زندگی در دوران تحصیل و آینده آماده می‌کنند که در نهایت این عوامل باعث می‌شوند تاثیر بیشتر مولفه چشم‌انداز منطقی به نظر برسد.

با توجه به نتایج مسئولان و دست‌اندرکارانی که مدیران و معاونان مدارس را انتخاب می‌کنند باید مستعدترین افراد را به‌عنوان مدیر و معاون انتخاب کنند و در انتخاب آنها به ترتیب ملاک‌هایی چون چشم‌انداز، تفکر مفهومی، تفکر در زمان، فرصت‌طلبی هوشمندانه، پیشروی بر اساس رویکرد علمی، آینده‌نگری، تفکر سیستمی، خلاقیت و اراده راهبردی را در نظر بگیرند. بدون شک باید به همه ملاک‌ها توجه شود و ملاک چشم‌انداز در اولویت قرار گیرد. همچنین برنامه‌ریزان باید با برنامه‌ریزی‌های علمی، عملی و منسجم نسبت به شناسایی و تقویت توانمندی‌های مدیران و معاونان اقدام نمایند. آنان در درجه اول باید به دنبال راهکارهایی برای بهبود چشم‌انداز باشند و سپس برنامه‌هایی برای بهبود سایر عوامل موثر در تفکر استراتژیک باشند. بدون شک با استفاده از این برنامه‌ریزی‌ها و راهکارها می‌توان تفکر استراتژیک مدیران آموزش و پرورش را ارتقاء داد و در نهایت باعث بهبود عملکرد سازمان شد.

منابع

- ابویی اردکان، محمد؛ قدیانی، فاطمه و علیدادی، طاهره. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین تفکر استراتژیک و رفتار جست‌وجوی اطلاعات دانشجویان مقطع کارشناسی دانشکده مدیریت دانشگاه تهران. **مجله مدیریت فناوری اطلاعات**، ۱۰(۲)، ۲۵۹-۲۸۲.
- درینی، محمد. (۱۳۹۵). **بررسی رابطه بین تفکر استراتژیک و عملکرد مدیران شهرداری کرمان**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور استان هرمزگان.
- سادات حسینی، فاطمه. (۱۳۹۳). **بررسی رابطه بین تفکر استراتژیک و عملکرد مدیران مدارس دوره متوسطه شهر اقلید**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی.
- فروزنده، کاظم؛ کاظم‌پور، علیرضا و رضایی، علیرضا. (۱۳۹۰). شناسایی مولفه‌های تفکر استراتژیک. **نشریه حمل و نقل و توسعه**، ۴۸، ۶۹-۷۱.
- غلامی، بهمن. (۱۳۹۶). بررسی نقش ابزارهای مدیریت استراتژیک در برنامه‌ریزی منابع انسانی راهبردی. **فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی دانشگاه جامع امام حسین (ع)**، ۹(۲)، ۱۴۱-۱۱۹.
- گل‌محمدی، عماد؛ محمدی، نشاط و برومندان، زهرا. (۱۳۹۲). فرامین و مدل یادگیری تفکر استراتژیک. **مجله راهبرد توسعه**، ۳۶، ۱۰۸-۸۸.
- مشبکی، اصغر و خزاعی، آناهیتا. (۱۳۸۷). طراحی مدل عناصر تفکر استراتژیک در سازمان‌های ایرانی. **نشریه مدیریت بازرگانی**، ۱۱(۱)، ۱۱۸-۱۰۵.
- معمایی، هاجر؛ امینی، محمدتقی؛ درگاهی، حسین؛ مشایخ، محمدرضا و جانزهرگی، محمد. (۱۳۹۲). سنجش تفکر استراتژیک در بین مدیران ستادی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران. **مجله مدیریت سلامت**، ۱۶(۵۳)، ۸۴-۷۳.
- موسوی، سیدجعفر و بردیافر، نفیسه. (۱۳۹۴). بررسی وضعیت تفکر استراتژیک مدیران انجمن گردشگری ورزشی کشور بر اساس مدل جین لیدکا. **فصلنامه پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی**، ۵(۹)، ۸۱-۷۳.
- Abraham, S. (2005). Stretching strategic thinking. **Strategy and Leadership**, 33(5), 5-12.
- Aliewi, A., El-Sayed, E., Akbar, A., Hadi, Kh., & Al-Rashed, M. (2017). Evaluation of desalination and other strategic management options using multi-criteria decision analysis in Kuwait. **Desalination**, 413, 40-51.
- Bauso, D., & Basar, T. (2016). Strategic thinking under social influence: Scalability, stability and robustness of allocations. **European Journal of Control**, 32, 1-15.
- Benito-Ostolaza, J. M., & Sanchis-Liopis, J. A. (2014). Training strategic thinking: Experimental evidence. **Journal of Business Research**, 67(5), 785-789.
- Bonn, I. (2005). Improving strategic thinking: A multilevel approach. **Leadership and Organization Development Journal**, 25(5), 336-345.
- Calabrese, A., & Costa, R. (2015). Strategic thinking and business innovation: Abduction as cognitive element of leaders' strategizing. **Journal of Engineering and Technology Management**, 38, 24-36.
- Casey, A. J., & Goldman, E. F. (2010). Enhancing the ability to think strategically: A learning model. **Management Learning**, 41(2), 167-185.
- Goldman, E. F. (2008). The power of work experiences: Characteristics critical to developing expertise in strategic thinking. **Human Resource Development Quarterly**, 19(3), 217-239.

- Graetz, F. (2002). Strategic thinking versus strategic planning: towards understanding the complementarities. **Management Decision**, 40(5), 456-462.
- Ibrahim, O. M., & Elumah, L. O. (2016). Strategic thinking and organization performance: Study of Nigeria firms. **Journal of Business Administration Research**, 5(1), 23-28.
- Liedtka, J. M. (1998). Strategic thinking: Can it be thought? **Long Range Planning**, 31(1), 120-129.
- Loon, M., Evans, J., & Kerridge, C. (2015). Learning with a strategic management simulation game: A case study. **The International Journal of Management Education**, 13(3), 227-236.
- Monnavarian, A., Farmani, G., & Yajam, H. (2011). Strategic thinking in Benetton. **Business Strategy Series**, 12(2), 63-72.
- Moon, B. J. (2013). Antecedents and outcomes of strategic thinking. **Journal of Business Research**, 66(10), 1698-1708.
- Oboh, C. S., & Ajibolade, S. O. (2017). Strategic management accounting and decision making: A survey of the Nigerian Banks. **Future Business Journal**, 3(2), 119-137.
- Osman, N., & Kassim, H. (2015). Exploring strategic thinking skills in process oriented task in ESL classroom. **Social and Behavioral Sciences**, 171, 937-944.
- Pang, M. S. K., & Pisapia, J. (2012). The strategic thinking skills of Hong Kong school leaders: usage and effectiveness. **Educational Management Administration & Leadership**, 40(3), 343-361.
- Pantelis, P. C., & Kennedy, D. P. (2017). Autism does not limit strategic thinking in the "beauty contest" game. **Cognition**, 160, 91-97.
- Penney, G. (2010). **Excusive fire offices' Strategic thinking capabilities and the relationship with information and communication technology**. Florida Atlantic University Boca Raton.
- Simuth, J. (2015). E-learning tool for improving managerial strategic thinking skills. **Social and Behavioral Sciences**, 197, 703-706.